

การศึกษาวิเคราะห์แนวโน้ม วิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง และการพยากรณ์ผู้ป่วย โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๙

อรรณวิทย์ เนินซัด * อานาจพล รัชพล ** อิศรา ถาวรสวัสดิ์ **

* โรงพยาบาลนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ** กลุ่มงานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของ จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากประชาชนมี พฤติกรรมการบริโภคปลาน้ำจืด สุกๆดิบๆ และมีอาหารที่ปนเปื้อนสาร Nitrosamine จังหวัดกาฬสินธุ์มีอัตราความชุก ของโรคดังกล่าวสูงถึง ร้อยละ ๒๒.๓ นับเป็นการระบาดสูงสุดในเขตที่ ๗ ในบางอำเภอมีอัตราความชุกของโรคสูงถึง ร้อยละ ๕๑.๔ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์แนวโน้ม การเกาะกลุ่ม และพยากรณ์จำนวนผู้ป่วย ในโรค พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาเชิงวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ๕ ส่วนดังนี้ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลในการวิเคราะห์เชิงเวลาและพื้นที่ ใช้ข้อมูลผู้ป่วยตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ -๒๕๕๘ โดยใช้ ชุดคำสั่ง สคริปที่เขียนโดย ผู้เชี่ยวชาญ นำมากำหนดกลุ่มอาการและรหัสการวินิจฉัยที่ถูกต้อง จากนั้นนำมาประมวลผลผ่าน โปรแกรม Hos-xp และ JHCIS ในสถานบริการในพื้นที่ อิงจากฐานข้อมูลโปรแกรม R๕๐๖ และฐานข้อมูลจาก เว็บไซต์โครงการ OV/CCA ของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเชิงพื้นที่ จากแผนที่ระดับจังหวัด ของสำนักระบาดวิทยา ของกรม ควบคุมโรค ส่วนที่ ๓ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และการกระจาย โดยใช้โปรแกรม GeoDa ส่วนที่ ๕ วิเคราะห์ข้อมูลเชิง เวลา โดยใช้โปรแกรม R software เป็นโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ ข้อมูลเชิงเวลา แนวโน้ม ตามฤดูกาล และอาศัยข้อมูล เดิมที่มีอยู่เป็นฐานในการพยากรณ์

ผลการศึกษาพบว่า มีการกระจายของโรคทุกอำเภอ โดยพบมากที่สุด ในอำเภอกมลาไสย ในปี ๒๕๕๕ และ ๒๕๕๗ แต่จากการพยากรณ์ ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีแนวโน้มที่ลดลง ค่าคาดประมาณ ๐.๐๐๖๔๓๔๘๒๙ ค่าความคลาด เคลื่อน ๐.๐๐๐๑๒๒๖๐๖๗ และมีค่า Odds Ratio = ๑.๐๐๖๔๖ ค่า ๙๕%CI = ๑.๐๐๖๒๑๘-๑.๐๐๖๗๐๒ การวิเคราะห์ เชิงพื้นที่อำเภอพบว่า ในปี ๒๕๕๔ พบการกระจายของในพื้นที่อำเภอเมือง ปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ มีการกระจายของโรคใน พื้นที่อำเภอห้วยผึ้งและอำเภอกมลาไสย และในปี ๒๕๕๘ พบการกระจายของโรคในพื้นที่อำเภอยางตลาด อำเภอฆ้องชัย อำเภอกมลาไสย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) อำเภอรอบข้างที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคสูง คือ อำเภอห้วยเม็ก และอำเภอร่องคำ มีค่าความสัมพันธ์ของการเกาะกลุ่มโรค (Moran's I) ในปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ คือ ๐.๐๗๗๙๗๖๒ - ๐.๒๓๖๑๑๑ ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ที่น้อย การพยากรณ์ผู้ป่วย ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีจำนวนผู้ป่วย ลดลง โดยมีจำนวนผู้ป่วยตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม รวม ๘๘๓ คน

สรุป ในการศึกษาแนวโน้มพบการกระจายในทุกพื้นที่ มีการระบาดสูงในบางอำเภอ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่มีการ ระบาดของโรค และทำให้ทราบอำเภอรอบข้างที่มีความเสี่ยง ซึ่งปัญหาข้างต้นจำต้องเร่งหาทางป้องกันและแก้ไข ถึงแม้ จากการศึกษาพบว่าแนวโน้มลดลง แต่มีจำนวนผู้ป่วยในปี ๒๕๕๙ สูงถึง ๘๘๓ คน ถ้าแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องจะลด จำนวนผู้ป่วยลงได้ ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งต่อไปควรแยกการศึกษาระหว่างโรคพยาธิใบไม้ตับ กับโรคมะเร็งท่อน้ำ ดีออกจากกัน จะทำให้สามารถลงลึก ได้รายละเอียดที่แตกต่างกันของแต่ละโรค และพยากรณ์ได้แม่นยำขึ้น การศึกษา ครั้งนี้จะ เป็นประโยชน์แก่ ผู้บริหาร หน่วยงานต่างๆ จากการศึกษาวิเคราะห์ แนวโน้ม การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง และการ พยากรณ์ผู้ป่วย เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผน การจัดสรรงบประมาณ และการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิ ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในแต่ละพื้นที่ต่อไป